

PIRINEUS I LITERATURA
Isidor Cònsul

Marcel Fité, *Històries de vetllador*. Pagès editors. Lleida, 1997 - Joan Obiols, *Fulls de pergami*. Garsineu Edicions. Tremp, 1997 - *Taller d'autors (22 autors del Pirineu escriuen pro Taller Claror)*. Garsineu Edicions. Tremp, 1997.

A Andorra, fent costat a una notable exposició sobre el passat i present dels Pirineus, s'hi van desenvolupar, el mes de desembre passat, unes jornades de diàleg que lligaven la literatura i els Pirineus. El fulletó que anunciava les sessions recordava que les lletres del segle XX s'havien captint molt a l'hora de parlar-ne, tot i que, des de la dècada dels vuitanta, el terme literatura pirinenca havia fet gruix i fortuna, i un grup no gens menyspreable d'autors, amb diversitat d'estils i de resultats, encaixava les seves obres en un marc que tenia com a eix els paisatges físics i humans dels Pirineus.

A hores d'ara no sembla gens arriscat assenyalar que els itineraris narratius de Maria Barbal i de Pep Coll, així com l'obra poètica de Josep Espunyes, són els autors amb més predicament entre els conreadors d'aquesta flaca pirinenca. Vora d'ella, però, cal afegir un rosari més llarg de noms, entre els quals Pep Albanell, Isidre Domenjó, Marcel Fité, Antoni Fortuny, Joan Obiols i Albert Villaró. D'una manera general, i com succeeix en l'obra més coneguda de Barbal, Coll i Espunyes, es tracta d'una literatura que entona l'elegia d'un món perdut i es plany per la pèrdua d'un tipus de vida que ha evolucionat vertiginosament en els darrers quaranta anys; lamenta els canvis d'una ruralia tradicional que s'ha extingit fins al no-res a causa de la modernització del camp, l'emigració a ciutat i una transformació econòmica que ha convertit centenars d'indrets del Pirineu en un desert. Per això es tracta, en bona mesura, d'una literatura que s'adreça a recuperar la memòria d'un món que encara agonitza lentament. Les excepcions sempre confirmen la regla, i també pot trobar-s'hi un contrapunt més frescal i irònic en les formes narratives d'Albert Villaró, *La selva moral* (1993).

La vitalitat d'aquesta tendència temàtica, argumentada i defensada a les jornades d'Andorra, s'ha arrodonit sola amb tres llibres nous. Marcel Fité ha fet estrena de narrador a *Històries de vetllador*; Joan Obiols ha continuat la seva tenaç passejada per les contrades de muntanya a *Fulls de pergami*, i vint-i-dos autors pirinencs han col·laborat a fer possible el *Taller d'autors*, un llibre miscel·lànic i d'oportunitat nadalenca a benefici del "Taller Claror", centre de l'Associació Pro-Disminuïts psíquics de l'Alt Urgell.

MARCEL FITÉ I JOAN OBIOLS

Les set narracions que Marcel Fité aplega a *Històries de vetllador* s'encasten sense esforç en l'eix més dinàmic d'un tombant pirinenc que és fet de costumisme nostàlgic i d'un fons d'elegia que corre paral·lel als camins oberts per les narratives de Maria Barbal i de Pep Coll, i en la poesia de Josep Espunyes. És així que el lector s'encara a la realitat d'un llibre amable, ple de tendresa i ben escrit, d'on sobresurten la bella història d'un raier (*El darrer raí*), les astúcies d'un contrabandista andorrà disfressat de meler (*La mel d'Andorra*), la gràcia d'un conte com *Vistaires*, que ens fa l'ullet entre la tradició i la modernitat, i l'encert d'un personatge misteriós i mig salvatge com el Cama, que sembla sortit d'una soca de la terra i com si fos la reencarnació bonhomiosa de l'Ànima, de *Solitud*. És la narrativa d'un món cordial i ple de tendresa que s'apaga lentament com el vell Piquer, l'acordionista entranyable que protagonitza *Música d'acordi*.

Joan Obiols va començar, a mitjans dels vuitanta, una aventura singular i personalíssima: la de recórrer, estiu rere estiu, tots els pobles de l'Alt Pirineu, parlar amb la gent que encara hi viu, deixar testimoni escrit de l'experiència amb tots els indrets, contrades i cases que ha conegut. Posat en la solfa dels llibres i sota diferents estratègies narratives, Joan Obiols ha publicat *Esvorancs, fets i llegendes de la muntanya* (1987), *Marrades, màgia i realitat a la muntanya* (1992), *Nits de taverna, escenes de la muntanya* (1995) i, el darrer per ara, *Fulls de pergamí. Passatges de la muntanya* (1997). Tots quatre volums encaixen dins d'un mateix cicle de prosa testimonial, *El Pirineu i la poesia de la història*. Les vivències narrades a *Fulls de pergamí* prenen l'estructura externa d'una llarga carta al mateix Joan Obiols, escrita per dos amics que fan pel seu compte una part del viatge projectat per l'autor. L'itinerari comença a Bausen (a la Vall d'Aran), passa per quatre pobles del municipi de Viu de Llevata, a l'Alta Ribagorça, continua per trenta-un indrets dels dos Pallars (municipis de Sarroca de Bellera, Senterada i Lladorre); gira cap a l'Alt Urgell pels municipis de Basella, Oliana i Peramola, per acabar a Puigcerdà, a la Cerdanya. Cada lloc visitat es descriu per un dels remitents de la carta i, a continuació, s'hi posa la història oral (anècdotes, contalles i llegendes) que algú del mateix poble els ha explicat. El volum combina, d'aquesta manera, la realitat d'una aventura personal amb la rica tradició de narrativa oral que és pròpia de les contrades pirinenques.

Són dos noms més, Marcel Fité i Joan Obiols, a tenir en compte en aquesta tradició de tenacitat muntanyenca que fa camí de manera irregular per la literatura catalana contemporània.

Isidor Cònsul